

De goudvissenkom op zijn retour

De verkoop van levende kreeften en krabben

Wat te doen bij mishandeling van kreeften en krabben?

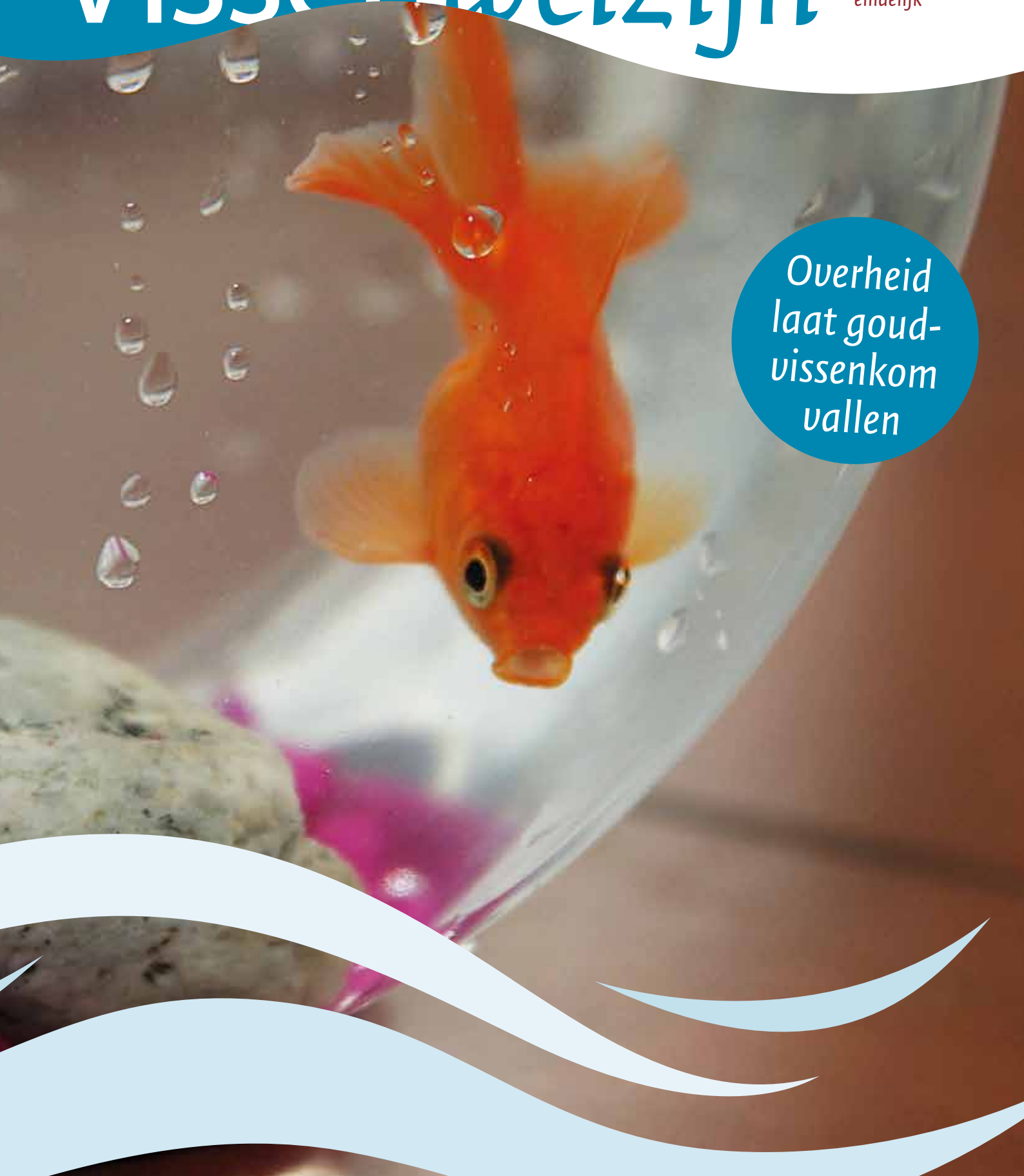
Uitbreiding visonderzoek in Leiden

Vissenasiel Nederland

Europese aandacht
voor vissenwelzijn:
eindelijk

Vissenwelzijn

Overheid
laat goud-
vissenkom
vallen

De goudvissenkom op zijn retour

Je komt ze nog steeds tegen in huiskamers, winkels, restaurants, wachtkamers en soms nog TV-programma's: de goudvissenkom met één of meer goudvissen erin. Vaak is de kom maar tweemaal zo groot als de goudvis. Een stukje zwemmen en de omgeving verkennen is hierin natuurlijk niet mogelijk. Ook kan de vis zich in zo'n kom niet op een veilige plek terugtrekken.

De Vissenbescherming heeft vanaf de oprichting in 2000 steeds veel klachten over die goudvissenkom ontvangen. Wij hebben de bezitters van goudvissenkommen en ook de vele winkels die ze verkopen gedurende vele jaren uitgelegd wat er niet aan deugt en dat ze de kom moeten vervangen door een passend aquarium. We hebben nu wel de indruk dat de goudvissenkom op z'n retour begint te raken. Toch ontvangen we nog regelmatig klachten over goudvissenkommen in winkels en restaurants en over de houders van deze vissen die vaak nog geen benul hebben van een passende diervriendelijke huisvesting van deze dieren.

Advies van het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG)

Helaas is in Nederland de goudvissenkom niet bij wet verboden zoals in Duitsland, maar we beschikken wel over een deskundig advies van het LICG, het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren. Dit is door de overheid opgericht om het publiek te adviseren over de diervriendelijke huisvesting en verzorging van gezelschapsdieren. Het LICG bestaat uit vertegenwoordigers van de Dibevo (dierspecialisten), de Dierenbescherming, de Faculteit Diergeneeskunde (Universiteit Utrecht), Wageningen University & Research centre, het Groenhorst College Barneveld en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD). Het Ministerie van Economische Zaken, dat over dierenwelzijn gaat, is aanwezig bij de bestuursvergaderingen van het LICG. Het LICG adviseert op zijn website voor goudvissen een aquarium van minimaal **100 centimeter lengte** te gebruiken en merkt hierbij op dat "pas in een groter aquarium de goudvis tot zijn volle afmetingen door zal kunnen groeien". De georganiseerde aquariumhouders hanteren in de praktijk als vuistregel voor de afmeting van het aquarium een lengte van tienmaal de lengte van de vis. Dan kan een vis wel enigszins normaal rondzwemmen zonder om zijn eigen as te moeten

draaien. Het LICG constateert verder onder andere dat "goudvissen graag gezelschap van andere vissen hebben" (<http://www.licg.nl/rr/>).

Het LICG-advies laat in al zijn eenvoud niets aan duidelijkheid te wensen over. De genoemde minimale afmeting van het aquarium alsook het afwijzen van de solitaire

Vis in veel te kleine vissenkom

huisvesting vormen de noodzakelijke voorwaarde voor het welzijn van de goudvissen. Dit advies wordt ook gedragen door de Dibevo, maar in de praktijk is dit echter zowel bij het publiek als bij de winkeliers grotendeels onbekend.

Rol van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

De NVWA ziet onder andere toe op de naleving van wet- en regelgeving voor dierenwelzijn. We hebben daarom de NVWA in september 2016 attent gemaakt op het advies van de LICG en gevraagd om bij de behandeling van klachten over de huisvesting van goudvissen dit advies als toetssteen

te hanteren. De NVWA heeft ons hierop in februari 2017 geantwoord dat zij een gesprek hierover hebben gevoerd met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en dat de RVO de aangesloten verkopers van goudvissen zal gaan instrueren over de juiste huisvesting van goudvissen waarbij gebruik gemaakt kan worden van het LICG-advies. De RVO zal een nieuwsbrief maken 'om de verplichte voorlichting aan kopers van goudvissen te ondersteunen en die kennis bij houders van goudvissen onder de aandacht te brengen. Uw eigen initiatieven op dit terrein juichen we toe en zien we als een ondersteuning van dit beleid', aldus de NVWA.

We hebben vervolgens de NVWA gevraagd om zelf ook de diverse inspectiediensten op de hoogte te stellen van het LICG-advies. Het komt namelijk nog steeds voor dat inspecteurs bij een klacht over de huisvesting van goudvissen in een kleine kom alleen kijken naar de kwaliteit van het water en de huid van de goudvissen.

Rol van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

We hebben naar aanleiding van de reactie van de NVWA de RVO op 24 mei j.l. verzocht om in hun advies aan de aangesloten verkopers van goudvissen uit te gaan van het LICG-advies. De RVO heeft ons hierop meegedeeld dat zij aan ons verzoek hebben voldaan door per Nieuwsbrief aan alle aangesloten bedrijven die levende vissen verkopen, mee te delen dat zij conform het wettelijke Besluit houders van dieren aan de kopers van dieren schriftelijke informatie moeten verstrekken omtrent de gewenste manier van huisvesting en verzorging. De Vissenbescherming is erg blij met deze Nieuwsbrief aan de verkopers van levende vissen en verwacht dat die flink zal bijdragen aan het verder uitbannen van de goudviskom. De Nieuwsbrief van de RVO aan de aangeslotenen verkooppunten van goudvissen luidt als volgt:

Geachte heer/mevrouw,

Op 1 juli 2014 is het Besluit houders van dieren (onderdeel van de Wet dieren) in werking getreden. Een onderdeel van dit besluit is dat een bedrijfsmatig houder van huisdieren bij verkoop of aflevering schriftelijke informatie over het dier meegeeft. Het blijkt dat bij vissen niet altijd de juiste informatie wordt verstrekt, daarom vragen

we specifiek aandacht voor deze dieren. Om dit te verbeteren vraag ik u om de informatie in deze e-mail te delen met uw doelgroep, leden of belanghebbenden. In deze e-mail leest u waar u meer informatie vindt en waar u of uw leden met vragen terecht kunnen. Ik wil u alvast bedanken voor uw medewerking.

Verstrekken van schriftelijke informatie bij verkoop en aflevering

Het verstrekken van schriftelijke informatie bij verkoop of aflevering van vissen zorgt ervoor dat de nieuwe houder de dieren goed kan verzorgen. De goudvis wordt bijvoorbeeld vaak gehouden in een te kleine huisvesting, waardoor deze niet zijn natuurlijke gedrag kan vertonen. Zo zijn het wroeten in

de grond en het zich kunnen verschuilen belangrijke onderdelen van hun natuurlijke gedrag. Veel houders van goudvissen zijn hiervan niet op de hoogte. Goede voorlichting helpt hierbij.

Juiste voorlichting

Door goede voorlichting te geven aan de klant is deze goed voorbereid. Zorg dat u bij de verkoop van vissen informatie over huisvesting, verzorging, gedrag en kosten schriftelijk verstrekt. Bij de goudvis kunt u bijvoorbeeld adviseren dat de klant kiest voor een aquarium en niet voor een kom. Een kom is vaak te

klein en heeft vaak een te klein oppervlak. Hierdoor komt er maar weinig water met de lucht in contact en wordt er te weinig zuurstof uitgewisseld. Bovendien is het lastig om in een kom een filter te hangen. Daarnaast is in een kom vaak onvoldoende beschutting, wat stress veroorzaakt bij vissen.

Handige informatie van het LICG

Informatie die u kunt meegeven aan uw klant vindt u bij het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG). Het LICG heeft op haar website handige huisdierenbijsluiters staan voor de meest gehouden

vissen. Deze huisdierenbijsluiters kunt u downloaden, printen en meegeven aan uw klanten. Kijk hier voor op www.licg.nl/kv/dieren/vissen.

Dit is een heel belangrijk advies! Wij hebben inmiddels in juni 2017 de NVWA verzocht om ook deze Nieuwsbrief ter informatie toe te sturen aan de diverse inspectiediensten voor het dierenwelzijn.

We zullen gaan controleren of de verkopers van vissen ook inderdaad de schriftelijke informatie aan de klant meegeven. •

De verkoop van Levende kreeften en krabben

Behalve in restaurants komen we levende kreeften en krabben ook in groothandelsfirma's en op markten tegen.

Wij hebben in juni 2017 de groothandelsfirma Makro schriftelijk verzocht om de verkoop van deze dieren te stoppen omdat de kopers ze op een wrede manier doden door ze levend door midden te hakken, een ijzeren pin door hun lichaam te duwen of ze levend te koken alsof het gevoelloze producten zijn. Wetenschappelijk onderzoek laat overduidelijk zien dat kreeften en krabben beschikken over een goed ontwikkeld bewustzijn en geheugen. Ze kunnen ook net zoals een mens een elektrische stroomstoot voelen en ze proberen die ook net zoals een mens te vermijden. Ze beschikken over een goed ontwikkeld reukvermogen, waardoor ze in de toekomst mogelijk zelfs als

dation, Stichting Bite Back, Stichting Rechten voor al wat leeft, Wakker Dier en World Animal Protection Nederland. Als een bedrijf zoals de Makro kreeften en krabben wil verkopen, zou het de eis moeten stellen dat deze dieren direct na de vangst verdoofd en gedood worden. De Horecasector zou dat ook behoren te doen.

In onze brief laten we aan de hand van diverse wetenschappelijke onderzoeken zien dat niet alleen gewervelde dieren en mensen, maar ook ongewervelde dieren zoals kreeften en krabben in staat zijn pijn en stress te ervaren. Ze beschikken ook over een geheugen waardoor ze gevaarlijke situaties uit de weg kunnen gaan. Nadat de dieren aan de klanten zijn verkocht, staat ze zowel bij mensen thuis als in restaurants een gruwelijke dood

te worden dat kreeften en krabben stress, angst en pijn kunnen ervaren. De gebruikelijke wijze van vangen, vervoeren, houden en doden van deze dieren houdt hiermee in geen enkel opzicht rekening.

Zo leven kreeften in de natuur in diep, donker water op de bodem en vermijden ze licht (ze zijn er zelfs bang voor). Ze raken gestrest van licht en het ontbreken van schuilplaatsen. Bij Makro worden de dieren, veelal met vastgetape scharen, in kale homaria met veel soortgenoten bij elkaar en in het licht, vastgehouden tot ze uiteindelijk verkocht en meegenomen worden. De leefomstandigheden waarin de dieren daar verkeren staan ver af van de omstandigheden in hun natuurlijke omgeving en moeten beschouwd worden als een ernstige aantasting van hun welzijn.

Levend koken

Ook is er geen controle op de omstandigheden waarin de dieren na verkoop terecht komen en op de manier waarop zij gedood worden. Makro adviseert op haar website om kreeften levend in kokend water te doen. Veel onderzoek heeft zich gericht op de vraag of krabben en kreeften pijn kunnen lijden door deze dodingsmethode. Stephanie Yue geeft in haar rapport "The Welfare of Crustaceans at Slaughter (2009)" een overzicht van de studies naar de negatieve effecten die diverse dodingsmethoden bij kreeften en krabben teweegbrengen. Deze dieren lijden tijdens het koken duidelijk waarneembare pijn gedurende enkele minuten; kreeften gedurende tenminste twee minuten wanneer ze in kokend water worden gegooid. De door Makro geadviseerde dodingsmethode veroorzaakt dus de nodige pijn en is daarom ethisch onaanvaardbaar.

Stoppen verkoop

Door levende kreeften en krabben te verkopen werkt Makro dus, onbedoeld, mee aan ernstige dierenmishandeling en de pijnlijke doding van onschuldige dieren. In de brief verzoeken wij Makro dringend daarmee te stoppen en geven wij aan bereid te zijn dit in een persoonlijk gesprek verder toe te lichten. •

'speurhond' zullen worden ingezet (www.npo.nl/het-ei-van-midas/POW_03138488).

Onze brief aan de Makro is medeondertekend door een dertiental collega-dierenbeschermingsverenigingen: Stichting Dierbewustzijn, Comité Dierenhulp, Compassion in World Farming, Dierenbescherming, Dier&Recht, Een Dier Een Vriend, Eyes on Animals, Peta Nederland, Sea First Foun-

te wachten. Makro adviseert op haar website om kreeften levend in kokend water te doen. De dieren ondergaan dan minutenlang helse pijnen.

Leefomstandigheden

Bij de huidige stand van het onderzoek dient er op basis van het voorzorgsbeginsel, vastgelegd in artikel 1.3 van de Wet dieren, van uitgegaan

Wat te doen bij mishandeling van kreeften en krabben?

Nadat de kreeften en krabben gevangen zijn staat ze nog een flinke reeks beproevingen te wachten. Ze worden vervoerd met vastgebonden scharen, vaak over lange afstanden, o.a. vanuit Canada, naar groothandelsbedrijven, winkels en restaurants.

Ze worden daar vaak in een armetierige bak met wat water tentoongesteld en te koop aangeboden, in het volle licht en soms zelfs in de zon, terwijl het dieren zijn die in het donker op de bodem van rivieren en de zee

zich plegen voort te bewegen. We ontvangen hierover geregeld klachten vanuit het publiek en geven die door aan de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Die zal om diverse redenen niet op al die klachten willen of kunnen ingaan. Daarom raden wij aan om in eerste instantie zelf de houder van deze dieren hierover aan te spreken en afhankelijk van diens reactie ook zelf de NVWA te bellen of te mailen (0900-0388; info@nvwa.nl).

Je kunt ook contact met de Vissenbescherming opnemen 072-5332879 of info@vissenbescherming.nl. •

Pijn bij kreeften en krabben 'bewezen'

De Nederlandse overheid heeft zich tot nu toe niet bereid getoond om bedwelming voorafgaand aan het doden van kreeften en krabben verplicht te stellen en meent zich hiervoor te kunnen beroepen op de uitspraken van enkele onderzoekers die stellen dat er wel aanwijzingen zijn dat deze dieren pijn kunnen ervaren, maar dat wetenschappelijk gezien toch nog niet helemaal 'bewezen' is dat de dieren pijn ondervinden wanneer je ze in een pan met kokend water stopt.

helaas heeft de overheid bij monde van de staatssecretarissen Dijkema en haar opvolger Van Dam dit in de afgelopen jaren als argument gehanteerd om geen maatregelen te nemen tegen het levend koken van deze dieren en om te wachten tot het 'bewijs' van pijnervaring er is.

De grote vraag hierbij is hoe dat 'bewijs' er dan uit zou moeten zien. We hebben met dieren te maken die niet in menselijke woorden kunnen aangeven dat iets pijn doet. De meest prominente onderzoeker van kreeften en krabben, professor Robert W. Elwood uit Groot-Brittannië, schreef ons in 2015 desgevraagd dat een mens wetenschappelijk gezien niet voor 100% zeker kan weten wat een dier precies voelt. Dat geldt naar zijn mening voor alle diersoorten, dus onder meer ook voor honden, muizen, paarden, kuikens en vissen, aldus Elwood. Maar wat we volgens hem moeten doen is een reeks van criteria opstellen waaraan de waargenomen reacties van dieren moeten voldoen wil er van pijn sprake zijn. Zo'n lijst van criteria voor pijnervaring bij de diverse diergroepen bestaat gelukkig

al (Lynne U. Sneddon, Robert W. Elwood, Shelley A. Adamo en Matthew C. Leach, 'Defining and assessing animal pain'. *Animal Behaviour* 97 (2014) 201-212) en daar zien we dat kreeften en krabben aan 14 van de 17 geselecteerde criteria voor het ervaren van pijn voldoen, net zoveel als bij vissen en vogels het geval is. Voor kreeften en krabben zijn dat onder andere de aanwezigheid van nociceptie (reflexachtig rea-

indicaties kunnen gelden voor het ervaren van pijn. Voor de aannemelijkheid van pijnervaring is het niet nodig dat iedere diersoort aan alle pijncriteria voldoet. De onderzoekers pleiten er daarom voor om deze gedragingen niet afzonderlijk als 'bewijs' voor pijn te hanteren of af te doen als pijnloze reflexhandeling, maar ze als een samenhangend geheel van reacties op negatieve prikkels te beschouwen. Als dieren aan

geren op pijn), zenuwbanen die leiden naar een centraal zenuwstelsel, reageren op pijnstillers, het uit de weg gaan van schadelijke prikkels, gedragsveranderingen, en afweging van voor- en nadelen in reacties op negatieve prikkels. Er is dus bij deze dieren sprake van een breed spectrum van gedragingen die als even zoveel

de gemelde pijncriteria voldoen, moeten we ze ook in staat achten om pijn te ervaren, aldus Elwood en andere onderzoekers. Voor de kreeften en krabben moet dus vastgesteld worden dat er een samenhangend systeem van aanwijzingen aanwezig is, dat zij pijn kunnen ervaren. In zijn artikel uit 2012 (*Evidence for pain in decapod*

crustaceans) maakt Elwood melding van een zeker vooroordeel van onderzoekers tegenover ongewervelde dieren omdat zij bepaalde gedragingen wel van gewervelde dieren, maar niet van ongewervelde dieren als pijnreacties beschouwen. Een jaar later, in zijn artikel samen met Barry Magee (*Shock avoidance by discrimination learning in the shore crab (Carcinus maenas) is consistent with a key criteria for pain* - The Journal for Experimental Biology 216 (2013) 353-358) (alsmede het bovenvermelde overzichtsartikel (Sneddon et al.) uit 2014, blijkt hij dankzij het verrichte onderzoek nog sterker overtuigd te zijn van het vermogen van kreeften en krabben om pijn te kunnen ervaren.

Voorbeeld nemen aan Noorwegen

Ook in Noorwegen is men wat de acceptatie van die pijnervaring betreft verder dan in Nederland. Kreeften en krabben worden daar, ook in de wetgeving, al lang als gevoelige dieren beschouwd die pijn kunnen ervaren

of waarvan het heel aannemelijk is dat ze pijn kunnen ervaren. Daarom dienen ze in ieder geval uit voorzorg ook heel voorzichtig behandeld te worden. Er wordt daar dan ook concreet onderzocht hoe het doden van deze dieren zo weinig mogelijk met pijn gepaard kan gaan zonder dat meteen weer het theoretische voorbehoud gemaakt wordt dat ze misschien wel helemaal geen pijn kunnen ervaren of dat hun pijn anders zou kunnen voelen dan die bij mensen. De Noorse onderzoekers B. Roth en E. Grimsbø verwoordden dat in hun artikel *Electrical stunning of edible crabs (Cancer pagurus): from single experiment to commercial practice* (Animal Welfare 25 (2016) 489-497) over het elektrisch verdooven van krabben op een heldere wijze als volgt: Recente studies, zowel over de heremietkreeft (Pagerus Bernhardus) (Elwood & Appel 2009) als over de strandkrab (Carvinus maenas)

Kreeften en krabben voldoen aan 14 van de 17 geselecteerde criteria voor het ervaren van pijn

(Magee & Elwood) 2013) wijzen in de richting dat dekapoden (tienpotigen), waartoe de kreeften en krabben behoren, in staat zijn om een pijnlijke prikkel te ervaren en deze ook te vermijden. Daarom kan een onmiddellijke bedwelming direct voorafgaand aan het doden, een belangrijke stap voorwaarts zijn naar een verbetering van het welzijn. In hun eigen woorden: Recent studies, both on hermit (Pagerus Bernhardus) (Elwood & Appel 2009) and shore crab (Carvinus maenas) (Magee & Elwood) 2013) suggest that decapods have the ability to experience, learn and avoid a painful stimulus. Therefore, the concept of stunning decapods instantaneously into an irreversible insensible state prior to processing may be an important step towards improving welfare. •

Wat in Noorwegen kan, moet ook hier kunnen.

Uitbreiding visonderzoek in Leiden

In de Havenwijk in de gemeente Leiden is in 2013 op initiatief van de Partij voor de Dieren en de SP een tijdelijk visreservaat ingesteld. Sinds 2009 zijn wijkgenoten onder leiding van bewoonster Aaf Verkade structureel bezig om de rommel uit de Havenwijk, zowel van straat als uit het water, te verwijderen en de visstand te onderzoeken.

Als onderdeel van dit initiatief begonnen ze in 2013 o.l.v. de KNNV afdeling Leiden e.o. het driejarig Project Vissenmonitoring, om de soortenvariatie in de grachten in de wijk op wetenschappelijk wijze te monitoren. Behalve de vissen werden ook kreeften, schildpadden en waterplanten geteld. Met de lokale hengelaarsbond werden afspraken gemaakt over een tijdelijk hengelveto. Voor sportvissers van buiten de wijk werd sportvissen in de Havenwijk verboden en lokale sportvissers mochten wel doorvissen, mits ze hun vangsten gedurende het driejarig onderzoek door zouden geven

aan de onderzoekers. De monitoringsdata werd vervolgens jaarlijks gedeeld met de aan het onderzoek deelnemende instanties. Uiteindelijk is 1% van de monitoringsdata door de sportvissers aangeleverd, de overige data werd via de snorkelmethode en vanaf de kant verzameld. De Partij voor de Dieren stelde begin 2017 voor om het hengelveto uit te breiden naar alle grachten in Leiden. In maart 2017 werd het voorstel in de betreffende commissie behandeld. Helaas kreeg het voorstel, gesteund door de Vissenbescherming en Dierenbescherming, geen meerderheid. Men dacht o.a. dat een stadsbreed hengelveto niet goed te handhaven zou zijn. Inderdaad is gedurende het Project Vissenmonitoring gebleken dat handhaving door de instanties onhaalbaar was; daarom zorgden de bewoners, inclusief de in de wijk gevestigde sportvissers, zelf voor controle. Zij kennen de situatie in hun wijk en weten het beste hoe de visstand op de juiste wijze te beschermen is te-

gen externe verstoringen. Vanwege de positieve ontdekkingen over de visstand in de Leidse Havenwijk (zoals de kraamkamerfunctie van ten minste 7 soorten), is het samen onderzoeken en schoonhouden van de grachten met succes verlengd. Het is sinds 2016 zelfs uitgebreid naar andere wijken in Leiden. De combinatie van monitoringsonderzoek, het gezamenlijk opschonen van de stadswateren en het delen van lokale kennis over de visstand verdient ook in andere gemeenten navolging. Verder onderzoek - door zoveel mogelijk betrokken bewoners en partijen - zal het aantal van 17 ontdekte vissoorten in de Havenwijk vast en zeker nog verder doen toenemen. Er zijn inmiddels in andere wijken in Leiden ook al 5 (voor de binnenstad van Leiden) nieuwe vissoorten geteld tijdens onderzoeken met bewoners, o.l.v. projectleider Vissenmonitoring Aaf Verkade. Dat brengt het totaal aantal door bewoners ontdekte vissoorten in de Leidse stadswateren nu op 22. •

Vissenasiel Nederland

Een paar honderd meter buiten het mooie oude centrum van Delft bevindt zich sinds ruim drie jaar in een voormalige drogisterij het Vissenasiel Nederland. Het pand staat boordevol met aquaria met honderden kleine en grote vissen van allerlei soort. Daarnaast staan er ook nog een paar terraria.

Op veel aquaria staan de prijzen van diverse vissoorten. Want naar dit asiel wor-

den niet alleen vissen gebracht, maar je kan er ook vissen kopen. De initiatiefnemer en dragende kracht van het asiel is Danny Stolk. Hij wordt geholpen door vier vrijwilligers. Het begon bij Danny met zijn liefde voor roggen: ruim tien jaar geleden startte hij met het thuis opvangen van deze prachtige vissen. Met Reinier Riem, ook iemand die thuis vissen opving, zette hij in een oude varkensschuur in Delfgauw, vlakbij Delft, een

eerste vissenasiel op. Drie jaar geleden verruilde hij de oude varkensschuur voor het huidige pand en werd het een echt vissenasiel. Danny haalt nu met zijn auto regelmatig vissen op vanuit heel Nederland. Het gaat dan vaak om kleine, maar soms ook om heel grote vissen van meer dan een meter lengte. De vissen gaan eerst twee weken in quarantaine om te zien of ze gezond zijn. Als er een behandeling nodig is, zorgt het Vissenasiel ervoor dat de be-

treffende vis die behandeling krijgt. Gezonde vissen worden vervolgens in het asiël voor herplaatsing aangeboden. Geïnteresseerden kunnen de vissen komen bekijken en meenemen tegen een kleine vergoeding, afhankelijk van de vissoort. Danny verkoopt geen grote aantallen, want hij wil geen handel in vissen.

Vakantievierders kunnen eveneens met hun vissen terecht in het Vissenasiël. Voor 1 euro per dag worden ze door Danny en zijn mede-

werkers verzorgd. Danny vindt het een groot probleem dat kopers van vissen in dierenwinkels en tuincentra vaak slecht geïnformeerd worden over de huisvesting en verzorging van de vissen met alle kwalijke gevolgen van dien. Danny's grote ambitie is om een netwerk van vissenasiëlen in heel Nederland te realiseren, zodat nergens meer vissen door het toilet gespoeld behoeven te worden omdat de oude eigenaren er geen raad mee weten.

De Stichting Vissenasiël Nederland krijgt wel wat inkomsten uit de verkoop van vissen, maar dat is lang niet voldoende om de huidige kosten te dekken. Subsidie krijgen ze niet. Giften zijn dus van harte welkom op NL53INGB0006151388 t.a.v. Stichting Vissenasiël Nederland. Ook welkom zijn allerlei spullen voor de verzorging van de vissen zoals aquaria. Zie voor meer informatie:

www.vissenasiel.nl.

Kweekzalm Zwaar gestresst

De vissen in viskwekerijen leven onder extreem dieronvriendelijke omstandigheden, die vergelijkbaar zijn met die in de bio-industrie voor onder andere varkens en kippen. Dit blijkt uit een recente studie naar het gedrag van zalm in viskwekerijen.

De zalmen zijn daar met enorme aantallen soortgenoten in een veel te kleine ruimte opgesloten en zijn hierdoor permanent blootgesteld aan zware stress. Veel vissen zijn niet bestand tegen de stress die deze grote sociale druk veroorzaakt. Ze proberen te overleven en gaan automatisch het anti-stresshormoon serotonine vormen waardoor ze een rustiger, apathischer gedrag gaan vertonen. In de viskwekerijen staan deze vissen bekend als drop out of loser fish. Deze zijn kleiner, lichter in gewicht en houden zich zoveel mogelijk op aan de randen van de bassins, ver van het permanente gekrioel van hun duizenden 'normale' soortgenoten. Deze drop outs laten zich ook zonder zich te verzetten gemakkelijk vangen in tegenstelling tot hun normale soortgenoten. Hun afwijkende gedrag wordt veroorzaakt door de verhoogde productie van het stresshormoon serotonine als tegenwicht tegen de stress. Deze loser fish kan wel 25% van de gehele populatie uitmaken.

De onderzoekers zijn heel duidelijk in het

aanwijzen van de oorzaken van deze abnormaal hoge serotonineproductie. Het zijn de permanente lage rang van veel kweekvissen in de populatie (1), de snelle en intensieve selectie van de vissen – in dit geval de Atlantische zalm – voor het huisvestingssysteem van de kwekerijen (2); en het onnatuurlijke milieu van de kwekerijen (3) die de stress veroorzaken.

Bron: Marco A.Vindas, Ida B. Johansen, Ole Folkedal, Erik Höglund, Marnix Gorissen, Gert Flik, Tore S. Kristiansen and Øyind Øverlit, Brain serotonergic activation in growth-stunted salmon: adaption versus pathology. Royal Society Open Science 3: 160030 (25 May 2016): rsos.royalsocietypublishing.org/content/3/5/160030 •

De kweekzalm van Albert Heijn lijdt wat af

Wakker Dier organiseerde de verkiezing van het grootste Liegebeest in 2017 op het gebied van voorlichting en reclame. Eén van de genomineerden was Albert Heijn vanwege de misleidende informatie over de kweekzalm die het bedrijf aan de consument verstrekt.

Natuurlijk is het een goede zaak dat grootwinkelbedrijven welzijnseisen gaan stellen aan de kweek van vissen. Maar dan moeten ze ook werkelijk het welzijn van de vissen bevorderen en de voorlichting aan de consument

moet eerlijk zijn. Die van Albert Heijn is dat niet. In de reclamefilmpjes wordt geen enkele aandacht besteed aan de barre leefomstandigheden waarin de zalmen in deze kwekerijen moeten leven, de ernstige milieuvervuiling door de kwekerijen, de ziektes onder deze dieren, waaronder de beruchte zeeluis en de hoge bezettingsdichtheid in de kwekerijen waarin vaak honderdduizenden zalmen in een afgesloten ruimte moeten leven. Dat bezorgt deze dieren een enorme

stress waardoor een hoog percentage van 25% aan depressiviteit lijdt. In de kwekerijen worden deze vissen drop outs genoemd, ook wel loser fish (www.vissenbescherming.nl/?p=2204). In één van de filmpjes van AH wordt de kweekzalm een very happy fish genoemd.

In de filmpjes worden voornamelijk de mooie Noorse fjorden getoond. •

De voorlichting aan de consument moet eerlijk zijn.

Europese aandacht voor vissenwelzijn: eindelijk

In december 2016 is in Parijs de Europese Adviesraad voor Aquacultuur (AAC) opgericht. Deze adviesraad geeft de Europese Commissie, het dagelijkse bestuur van de Europese Unie, gevraagd en ongevraagd advies over aquacultuur.

In Europa gaat het bij de aquacultuur vooral om het kweken van vissen, mossels en oesters. In Nederland worden weinig vissen gekweekt, in Zeeland wel veel mossels.

In deze adviesraad bezetten de vertegenwoordigers van de vis- en schelpdierkwekers en de vishandel 60% van de zetels en de vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (NGO's) 40%. De meeste vertegenwoordigers van NGO's komen uit milieu- en natuurorganisaties. De Vissenbescherming heeft ook een zetel in de AAC, evenals de Deutscher Tierschutzbund, Compassion in World Farming (CIWF) en Eurogroup for Animals.

De discussies verlopen tot nu toe meestal redelijk ondanks de inbreng van de sportvisserij, vertegenwoordigd in de European Anglers Alliance, die het een schande vindt dat de Europese Unie vissen erkent als dieren met een bewustzijn, die pijn, stress en angst kunnen ervaren. Maar deze opvatting wordt gelukkig door de rest van de Adviesraad niet serieus genomen.

Drie werkgroepen

De belangrijkste discussies vinden plaats in de drie werkgroepen voor respectievelijk vissen, schelpdieren en voor zowel de vissen als de schelpdieren. De Europese Commissie heeft toegezegd uiterlijk eind dit jaar met een stuk te komen over het doden van vissen in de aquacultuur en over het vervoer van vissen. De vissenwerkgroep heeft over beide onderwerpen een advies opgesteld waarin de welzijnsproblemen onder de aandacht van de Europese Commissie worden gebracht. Een belangrijk punt vormt de vooral in de zuidelijke landen nog veel gebruikte methode om vissen in ijs te leggen en zo te laten sterven. Die methode is gruwelijk voor vissen en wij willen dat de Commissie die methode gaat verbieden. De Britse supermarktketen Tesco heeft al een techniek laten ontwikkelen om zeebaars en zeebrasem eerst met elektrische stroom te bedwelmen en vervolgens te doden. Die methode moet zo snel mogelijk op een veel grotere schaal worden toegepast.

Werkgroep schelpdieren

Het welzijn van schelpdieren vormt een lastig onderwerp omdat er zo weinig wetenschappelijke kennis is over deze dieren. Zowel mossels als oesters worden door de kwekers en handelaren zo lang mogelijk in

leven gehouden, omdat het vlees van deze dieren wanneer ze eenmaal dood zijn, heel snel bederft. Mossels worden meestal levend in kokend water gegooid en oesters worden meestal levend opgegeten. Ons bestuurslid Paul Denekamp is vice-voorzitter van de Werkgroep schelpdieren en heeft hiervoor een eerste stuk geschreven over het bewustzijn van deze dieren en over hun vermogen om pijn te ervaren.

Werkgroep vissen en schelpdieren

In de gezamenlijke werkgroep vissen en schelpdieren voeren de dierenbeschermers een belangrijke discussie over de definitie van duurzame aquacultuur. Veel vis- en schelpdierkwekers gebruiken het woord duurzaam graag, zonder aandacht te schenken aan dierenwelzijn. Dat is voor ons als dierenbeschermers natuurlijk niet acceptabel. Als wij onze dierenwelzijnsnormen erop toepassen, kan geen enkele vorm van aquacultuur zich duurzaam noemen. Maar de kwekers en handelaren willen de term duurzaam toch blijven gebruiken.

Het is een grote uitdaging om hier in het consensusmodel van de Adviesraad er samen uit zien te komen. In de eerste ronde van deze discussie erkenden de meeste vertegenwoordigers uit de sector wel dat dierenwelzijn een belangrijk aspect is dat vermeld moest worden. Maar ze konden zich niet vinden in ons voorstel om naast de drie bekende zuilen van duurzaamheid (profit, people and planet oftewel economie, sociaal en milieu/ecosysteem) een vierde te introduceren: dierenwelzijn. In onze volgende vergadering gaan we een voorstel indienen om van de sociale zuil er één te maken van levende wezens, dus zowel van mensen als van dieren, waardoor dierenwelzijn een onderdeel wordt van die zuil. •

KORTE BERICHTEN

- De Vissenbescherming was in juni 2016 met een stand aanwezig op de Wereld Oceaan Dag in Hazerswoude, in oktober op de tweedaagse Veggie Fair in Lissersbroek en op 4 december op het VegFest in Utrecht.
- Op de website werden geregeld Nieuwsberichten over misstanden en wetenschappelijke en politieke ontwikkelingen gepubliceerd. Ze gingen o.a. over onze brief aan Eva Jinek, die in haar programma geen enkele kritische vraag stelde aan twee enthousiaste sportvissers; over gestripte, maar nog levende vissen die in een viswinkel werden aangeboden; over de vragen die Esther Ouwehand hierover aan de staatssecretaris heeft gesteld; en over het overheidsbeleid inzake de goudvissenkom.
- Op onze Facebookpagina hebben we deze artikelen gedeeld met onze volgers. Verder hebben we interessante berichten over vissen en andere in de zee levende dieren van andere organisaties gedeeld op Facebook. We hebben hiermee geprobeerd de affiniteit met vissen, kreeften en krabben bij onze volgers te vergroten.
- We voerden ten behoeve van een door de Raad voor Dierenaanlegenheden op te stellen zienswijze een gesprek met één van de opstellers over respectievelijk de vis-kweek, de hengelsport, de aquariumvissen en de vangst en het doden van dieren in de (zee)visserij.
- We zijn geïnterviewd voor een rapport over het functioneren van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit.
- Er werden drie elektronische nieuwsbrieven verstuurd naar donateurs en belangstellenden. In september is ons blad *Vissenwelzijn* (nr. 3, 2016) naar de donateurs en belangstellenden verstuurd. In oktober is het elektronisch verstuurd naar alle vertegenwoordigers van de Partij voor de Dieren, naar diverse dieren- en milieubeschermingsorganisaties en naar de pers.
- Gedurende het jaar werden tal van vragen van particulieren beantwoord, werd er gereageerd op berichten in de media en zijn er persberichten verstuurd.
- We hebben in 2017 op Facebook en Linked-In een oproep geplaatst naar medewerkers voor diverse taken en hebben daar verscheidene positieve reacties op gekregen.
- Er werd een begin gemaakt met een Engelstalige versie van onze website omdat in de meeste landen geen speciale verenigingen bestaan die de vissen beschermen. We hopen hiermee de animo voor de bescherming van vissen in de rest van de wereld te vergroten.

Hartelijk dank!

Wij willen graag onze donateurs, vrijwilligers en onze sponsoren Stichting Menodi, Stichting Dierenlot en Kame BV, hartelijk danken voor hun steun. Wij hebben hiermee het gehele jaar door heel veel informatie kunnen verstrekken aan publiek, overheid en politici. We hebben ook mensen en bedrijven kunnen aanspreken op hun gedrag jegens vissen, kreeften en krabben.

vissen **bescherming**

Voor vragen en suggesties: Ton Dekker (voorzitter) | t.dekker@vissenbescherming.nl | (072) 533 28 79
Stichting Vissenbescherming | Postbus 26 | 2100 AA Heemstede | (023) 528 75 74 | info@vissenbescherming.nl
www.vissenbescherming.nl | NL05 ASNB 0910 5373 56

Help de vissen en de kreeften en krabben

Het is heel belangrijk voor onze lobby richting politici en bedrijven dat wij namens een flinke groep donateurs kunnen spreken.

Bovendien moeten we ook onze kosten kunnen blijven betalen.

Al voor 20 Euro ben je donateur.

Meld je aan via www.vissenbescherming.nl/word-donateur

De Vissenbescherming is een algemeen nut beogende instelling (ANBI).

Teksten: Ton Dekker (red.), Paul Denekamp, Saskia Bakker en Aaf Verkade (Leids visonderzoek)

Vormgeving en opmaak: Funktioneel Wit, Rotterdam

De Stichting Vissenbescherming is opgericht in 2000 om mensen diervriendelijker en respectvoller om te laten gaan met vissen en andere in het water levende dieren. De Vissenbescherming verstrekt hiertoe wetenschappelijk onderbouwde informatie over het bewustzijn, het gedrag en de pijnbeleving van vissen. Ze stelt in de media de ruwe behandeling van vissen in de (zee)visserij, de viskweek, de hengelsport, de visstrokerij, het beheer van de binnenwateren en het houden van vissen thuis in aquaria voortdurend ter discussie en spreekt de diverse overheden en maatschappelijke organisaties op hun verantwoordelijkheden aan. De Vissenbescherming maakt deel uit van de Dierencoalitie.